

Af Louise Scheibel,
journalist

At finde Nikolajs røde tråd

Tre år har 23-årige Nikolaj været i en særforanstaltning på Lærkely ved Tønder. Han har langsomt fået det bedre i takt med, at pædagogerne er blevet dygtigere til at forstå ham. Men Nikolajs problemstillinger er langt fra løst.

I dag er en god dag for Nikolaj, så han dækker selv bord med hjælp fra pædagogen Frank. Han guider og fastholder Nikolaj i at få sat havregryn, mælk, tallerken, spiseske og glas på bordet. Hele tiden skal Frank være et skridt foran og aflæse Nikolajs signaler, lyde, åndedræt, bevægelser og blik. Efter en portion havregryn siger Frank: "Nikolaj, du må stille din tallerken og glas over til vasken." De går begge hen til dagstavlen med billeder på. "Nikolaj, hvad skal du nu?" Han kigger på tavlens billeder. "Pause."

Fra venstre:
Afdelingsleder Liss Oksen,
pædagog Frank Knudsgaard og
pædagog Brian Wittenkamp.

skudt ud ad en raket. Situationen var uholdbar for alle parter," husker afdelingsleder Liss Oksen.

I 2005 blev der derfor etableret en særforanstaltning, hvor normeringen i begyndelsen var 1:1 i alle hans vågne timer plus en ekstra rådighedsvagt. Derudover var det af sikkerhedsmæssige årsager muligt at tilkalde en ekstra kollega. Nikolaj flyttede for sig selv i en pavillon ved siden af Lærkely og blev fuldstændig isoleret fra de andre beboere med en mindre personalegruppe omkring sig.

CASE

Det har taget lang tid for pædagogerne på botilbuddet Lærkely for psykisk og fysisk udviklingshæmmede syd for Tønder at nå dertil med Nikolaj. Til et sted, hvor hver dag og hver aktivitet er sat i system og skemalagt med dagstavlere med billeder i en bestemt rækkefølge. Til et sted, hvor Nikolaj, der har en hjerneskade, er udviklingshæmmet og lider af adfærdsforstyrrelser, har det godt på sine vilkår. På vilkår, som både personalet og de andre beboere kan overleve i.

Som raket gennem lokalet

Sådan har det langt fra altid været. Da Nikolaj havde boet på Lærkely i cirka to år, blev personalet nødt til at erkende, at der måtte ske en ændring.

"Nikolaj var voldelig over for både de andre beboere og personalet. Han smed rundt med møblerne, kravlede langs panelerne eller kom flyvende igennem rummet som

Tovholdere ved roret

Målet var dengang at hjælpe Nikolaj væk fra det kaos, han konstant var i. Han kunne ikke overskue sin egen situation. Han græd, slog, var forvirret og havde grineflip. Jo mere struktur han oplevede, og jo færre input han modtog på én gang desto bedre, opdagede medarbejderne.

"Vi holdt og holder stadig mange møder i personalegruppen, hvor vi diskuterer og finpudser vores metoder, blandt andet ved hjælp af filmoptagelser," fortæller pædagog Frank Knudsgaard, der er tovholder for Nikolaj i boligen.

Frank Knudsgaard er sammen med pædagog Brian Wittenkamp tovholdere for Nikolaj. Det er de to, der har det sidste ord om, hvordan opgaven skal gribes an. De har ansvaret for procesbeskrivelser, pædagogiske handleplaner og for, at dagbogsbeskeder omkring Nikolaj fungerer.

”Vi har som personale brugt lang tid på at lære ikke at projicere os selv over på Nikolaj. Hvad der for os kan være et kedeligt liv med genkendelighed, struktur og monotone handlinger er for ham det, der giver tryghed og livskvalitet,” siger Brian Wittenkamp.

Han er værkstedstovholder og har efteruddannet sig inden for neuropædagogik for at få en bedre forståelse af Nikolaj, ligesom Frank Knudsgaard er i gang med et uddannelsesforløb i Marte Meo-metoden.

Mange om opgaven

Netop det monotone i dagsrytmerne og de mange faste rammer kan være trættende for medarbejderne, ligesom det kan være hårdt og opslidende hele tiden at være på forkant med, hvordan Nikolaj har det.

”Nikolaj kan slå dig, og 10 minutter senere skal du gå smilende hen til ham. Det er hårdt og kræver overskud, men også en stor forståelse for, hvorfor han reagerer, som han gør. Vi bliver bedre og bedre til at forstå ham,” mener Frank Knudsgaard.

På Lærkely er man meget opmærksom på, at det personale, der har med Nikolaj at gøre, ikke bliver kørt ned. Derfor er det ikke få skuldre, der bærer projektet:

”Jo tungere en opgave er, jo flere skal man være om at løfte den. Det har været devisen med projektet med Nikolaj,” siger Liss Oksen.

Struktur og hurtig reaktionsevne

Strukturen med tavlerne i Nikolajs bolig og på værkstedet er med til hele tiden at fastholde ham i, hvad det er, han skal.

”Det er en kunst at skabe forudsigelighed og tryghed for Nikolaj i en hverdag, hvor personale kommer og går. Derfor har vi fokus på de ydre rammer. Det er vigtigere for ham at bage om tirsdagen, end om det

er Brian, der hjælper ham,” forklarer Liss Oksen.

Hele tiden skal personalet både sørge for, at rammerne er trygge, og skemaerne bliver fulgt samtidig med, at de konstant skal være på tæerne:

”Nikolaj svinger meget i humør og kan for eksempel begynde at græde, hvis han hører en sørgelig sang i radioen. Når det sker, forsøger vi med det samme, og helst inden han får det skidt, at aflede hans opmærksomhed med en bog eller et puslespil,” forklarer Frank Knudsgaard.

Stadig stor udfordring

For halvandet år siden flyttede Nikolaj fra den isolerede pavillon til et nybyggeri i forlængelse af Lærkely. I dag er der stadig tale om en særforanstaltning med 1:1 bemanding og mulighed for at tilkalde en ekstra kollega, men der er ikke længere brug for en ekstra rådgivningsvagt.

Antallet af magtanvendelser faldt fra 127 i 2005 til 14 i 2006, ligesom antallet af indberetninger af arbejdsskader faldt fra 28 i 2005 til 9 i 2006. Men på trods af at Brian Wittenkamp og Frank Knudsgaard i dag beskriver Nikolaj som en glad dreng, er han stadig en stor udfordring for personalet. Opgaven er ikke løst.

Det vidner antallet af magtanvendelser og arbejdsskader i 2007 om. De er steget til henholdsvis 27 og 23.

”Vi manglede i lang tid at finde den røde tråd med Nikolaj men den mener jeg, at vi nu har fundet, så han i dag har fået et værdigt liv uden store udfald og meget voldsom adfærd. Men stigningen i antallet af magtanvendelser og arbejdsskader viser, at opgaven med Nikolaj stadig er en stor pædagogisk udfordring, og at det går meget op og ned,” vurderer Liss Oksen.

Udsnit af Jakob Kjeldberg's
”Det hilsende folk”